

**ТИПОЛОГІЯ КЕРАМІЧНИХ МИСОК
XII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XIII ст. З ПОСЕЛЕНЬ
ПІВНІЧНОЇ ЧАСТИНИ БУКОВИНИ**

Гончарне виробництво на теренах краю репрезентоване небагаточисельними залишками ремісничих майстерень та значною кількістю керамічного матеріалу у вигляді готових виробів та їх фрагментів. Основною продукцією гончарів були кухонні горщики. Окрім них, на пам'ятках досліджуваної території відомі й інші види керамічної продукції. На поселеннях порівняно рідко трапляються миски. Ймовірно, потреба в них задовольнялася за рахунок дерев'яного посуду. Всі вони виготовлені на гончарному крузі. За зовнішнім виглядом, розмірами їх можна поділити на шість типів.

До першого відноситься посуд конічної форми з прямими стінками, які звужуються до низу. Вінчик злегка заокруглений. Деякі з них прикрашені прямими врізаними лініями. Їхні розміри по діаметру верхнього краю – 10-24 см, діаметру дна – 10-15 см. Висота стінок – 4-8 см (рис. 1: 8, 10, 12, 13). Виявлені вони в Ленківцях на Пруті, Ставчанах, Владичній, Шубранці, Гордівцях, Зеленій Липі. Схожі посудини знайдені в Пліснеську, Львові, Луці-Врублівецькій, Колодяжині, Бакоті, Володимирі, Дорогичині, Перемилі.

Як підтип 1а можуть виступати миски з прямими стінками, які звужуються до низу. Верхній край їх косо зрізаний до середини і утворює таким чином закраїну для накривки. Діаметр вінця становить 11 см, денця – 9 см, висота стінок – 3 см. Такі миски зустрінуті серед матеріалів стародавніх Чернівців (Ленківці на Пруті). Аналогічні посудини відомі в Лісковому, Луці-Врублівецькій.

До другого типу можна віднести миски конічної форми з округлим плічком, загнутими до середини вінцями (перший варіант) (рис. 1: 5) або ж вінцями майже вертикальними (другий варіант). Деякі з них прикрашені прямими та хвилястими врізаними лініями. Діаметр верхнього краю складає 10-14 см, денць – 8-10 см, висота стінок – 4-8 см. Миски другого типу представлені серед археологічного матеріалу Ленківців на Пруті, Чорнівки, Шубранця. Аналогічні посудини відомі на поселеннях та городищах Галицької землі, Лівобережної України та суміжних територій.

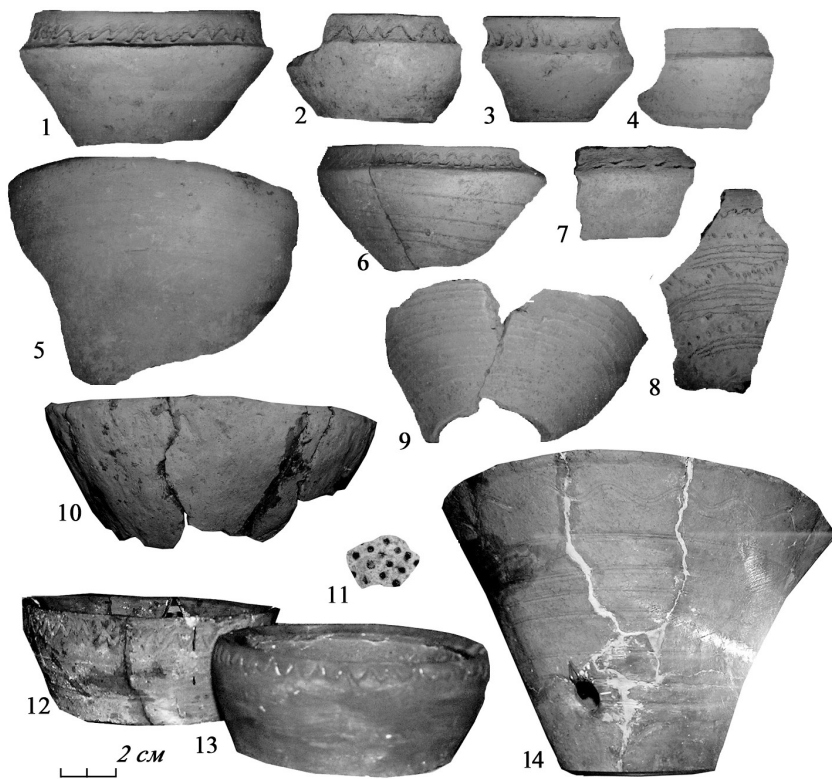

Рис. 1. Керамічні миски XII – першої половини XIII ст. з поселень північної частини Буковини.

Третій тип репрезентують миски з гострим плічком. Вони мають прямі вінця середнього розміру, поставлені з невеликим нахилом до середини. Їхній верхній край гострий або заокруглений (рис. 1: 4, 6). Найбільша товщина стінки припадає на вигин плечика. Діаметр верхнього краю складає 8-12 см, донець – 9-11 см, висота стінок – 4 см. Прикрашені по верхньому краю наколотим коліщатком, орнаментом. Відомі такі миски в Ленківцях на Пруті. Аналогічний посуд знайдений на Волині, Подніпров'ї.

Четвертий тип представлений мисками, які мають пласке невеликого діаметру дно, циліндричну або злегка випуклу нижню частину, яка різко переходить в широку розвернуту верхню

частину. Посудини мають гостре або округлене плічко. Вінчики прямі або злегка вигнуті назовні, середнього розміру, поставлені з невеликим ухилом до середини посудини. Верхній край вінчика косо зрізаний і загнутий до середини (рис. 1: 1-3, 7). Зустрічається виступ з внутрішньої сторони для підтримання накривки. У місці переходу вінців у тулуб іноді утворено невеликий гострий уступ. Із збережених фрагментів видно, що діаметр верхнього краю складає 9-14 см, донець – 6-8 см, висота стінок – 4-6 см. На деяких денцях видно залив за край гончарного круга. Прикрашені вони, в основному, прямими горизонтальними врізаними лініями нижче перегину стінки. Верхній край мисок інколи прикрашений хвилястим орнаментом, а внутрішня сторона верхнього краю має наколотий коліщатком орнамент. Внутрішні стінки таких мисок покриті глибокими нерівними врізаними лініями. Відомі такі миски серед матеріалів Ленківців на Пруті, літописного Василева. Аналогії їм представлені у Львові, Бакоті, Звенигородці на Білці, Жидачеві, Лісковосу тощо.

П'ятий тип представляють глибокі конічні миски, орнаментовані зовні паралельними врізаними прямими лініями і валиком з косою насічкою вздовж верхнього краю або без нього, а також нерівними глибокими лініями по внутрішній поверхні (рис. 1: 9). Діаметр верхнього краю складає 13-24 см, донець – 8-10 см, висота стінок – 10-18 см. Відомі вони в Ленківцях на Пруті, Чорнівці. Аналогії їм виявлені на поселеннях Галицької землі.

Окремий шостий тип становлять миски-сирниці з товстими, конічно розширеними до верху стінками (рис. 1: 14). Вони були відносно глибокими і для більшої стійкості мали потовщене по краю дно. В нижній частині знаходився отвір для стікання сироватки під час приготування сиру. Миски-сирниці побутовали на досліджуваних теренах до XI ст. Вони відомі серед матеріалів у Широкій Полянні, Графській Полянні. Аналогії їм відомі на інших давньоруських землях.

На посаді Ленківців на Пруті виявлено фрагменти донець ще одного виду мисок, а саме мисок-друшляків товщиною 0,5 см з діаметрами отворів 0,2 см (рис. 1: 11). Аналогії їм мені невідомі.

Таким чином видно, що керамічний посуд із поселень Північної частини Буковини був різноманітним, складався з багатьох категорій. Однією з важливих серед них були миски.